

($\chi^2=7,738$, $p=0,006$) та депресії ($\chi^2=23,43$, $p<0,001$). Для даної категорії людей рекомендовано використовувати консультативну допомогу, психоосвітні заходи спрямовані на усвідомлення покращення якості життя.

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ПРАВООХОРОНЦІВ ДО ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Охріменко І. М.

Національна академія внутрішніх справ, м. Київ, Україна

Потрапивши в екстремальні умови та різного роду стресові ситуації, кожен правоохоронець переживає великі, а подекуди й граничні навантаження, спостерігаючи за тим, що відбувається навколо нього. Він напружено міркує, оцінює, робить для себе висновки, приймає рішення, підшукує способи та стратегії поведінки, мобілізує власні сили й можливості, переборює внутрішні труднощі і коливання, підкорює свою поведінку вирішенню службових завдань тощо. Те, що відбувається в його психіці, неминуче відбивається на якості власної професійної діяльності. Тут слід зважати на декілька принципів позицій, що посилюються в умовах неочевидності розгортання подій, а саме: 1) стресогенність типової ситуації, в якій зазвичай діє суб'єкт правоохоронної діяльності, може загострюватися усвідомленням війни та своєї участі в ній; 2) відображення особливостей індивідуальних показників (професійно значущих якостей), що виявляються в його копінг-поведінці.

Крім того, варто зауважити, що психологічне подолання стресу неминуче апелює до процесу адаптації правоохоронця в умовах воєнного стану як до своєї фінітної функції: забезпечення звикання до критичних та надзвичайних ситуацій. Саме через це виражена актуалізація соціально-психологічного інтересу до проблеми адаптації правоохоронців до виконання службових обов'язків та психологічного подолання стресових явищ під час війни сьогодні далеко не випадкова.

У якості специфічного тла, насамперед, варто звертати увагу на характер соціальної динаміки військових дій в регіоні (державі). Змістовна специфіка актуальних суспільних змін, яка виражається у підвищеній соціальній мобільності великих груп людей, в мережевих принципах комунікації й колективної організації, у багаточисельних переміщеннях людей, визначають необхідність постійного «добудовування» правоохоронцями траєкторій реалізації свого професійного та індивідуального статусу, а також об'єктивно призводять до виникнення інших проблем, з якими вони раніше не стикалися у своєму житті та роботі, і які ставлять перед ними нові завдання психологічного порядку. Поряд із цим, високу швидкість соціальних змін опанувати і подолати складно, враховуючи силу її динамічного характеру. Тим самим вимоги бойової та правоохоронної діяльності не лише неминуче актуалізують особистісний потенціал фахівця,

але й ставлять перед ним завдання щодо постійного його розвитку й оновлення.

Загалом доцільно наголосити, що професійна адаптація сучасного поліцейського ґрунтується на провідних механізмах соціально-психологічної адаптації, яка насамперед зумовлена психологічною та психофізіологічною рівнями адаптації. При цьому соціономічний зміст правоохоронної діяльності визначає важливе місце саме ефективності адаптації до соціальної взаємодії у тому професійному середовищі, в якому безпосередньо реалізується службова активність. Тому для успішної психічної адаптації насамперед в умовах війни необхідною є підтримка з боку професійної групи, можливість безперешкодної комунікації та здатність налагоджувати якісні міжособистісні стосунки у внутрішньому (з колегами) та зовнішньому (з об'єктами професійної взаємодії) контурі. Тим паче, що від ефективності мікросоціальної взаємодії такого складного та психологічно насиченого типу соціономічних професій, до яких відноситься й правоохоронна діяльність, в істотній мірі залежать відчуття приналежності до професійної групи, засвоєння професійних ролей й відповідальності за результати власної службової діяльності.

Поряд із цим, експериментально встановлено, що екстремально-психологічні фактори позитивно впливають на психіку правоохоронців, якщо вони завчасно якісно підготовлені морально й психологічно. Для психічної активності суб'єктів в екстремальних та стресогенних умовах характерними є:

- загострене почуття обов'язку, відповідальності й рішучості, поєднане з бажанням безумовно і якісно вирішувати службові завдання;
- прояв сил й можливостей під час виконання службових обов'язків;
- підвищена енергійність й активність, велика наполегливість та завзятість у досягненні мети;
- діяльнісний максималізм, який виявляється в прагненні домогтися результату, причому найвищого;
- підвищена пильність, уважність, спостережливість, швидка й чітка робота інтелектуальної сфери;
- зібраність і постійна готовність до будь-яких несподіванок, до швидких реакцій на будь-які зміни обстановки й виникнення небезпеки;
- стійкість до тимчасових невдач тощо.

Звідси можна стверджувати, що адаптація поліцейського до виконання службових обов'язків в умовах воєнного стану тісно пов'язана з усіма рівнями психічної адаптації, вимагаючи для цього:

- підтримання психічного гомеостазу та цілеспрямованої поведінки (психічний рівень адаптації);
- адекватної взаємодії з іншими учасниками професійної діяльності (соціально-психологічний рівень адаптації);
- оптимального балансу між психічними і фізіологічними адаптаційними процесами (психофізіологічний рівень адаптації).

Слід також зазначити, що адаптація правоохоронця так само визначається характером процесу виконання службових обов'язків. Психологічна ситуація поєднує зовнішні умови та ступінь їх суб'єктивної інтерпретації. Вона є обмеженою в часі і такою, що спонукає особу до вибіркової активності, може мати різну значущість у масштабі життєвого чи професійного шляху правоохоронців, а це, у свою чергу, призводить до суттєвих прорахунків. За таких обставин психічна активність фахівців може передбачати: перехід інтенсивності психічної напруги за межі корисності; нерішучість, розгубленість, занепокоєння, уповільненість реакцій; страх невдачі, відповідальності, підпорядкування своєї поведінки мотиву уникнення невдач за будь-яку ціну (замість прагнення до максимально можливого успіху); погіршення спостережливості, оцінки обстановки, прояву погіршення пам'яті й мислення; зниження активності, наполегливості, завзятості, спритності і винахідливості в досягненні мети, підвищення схильності до пошуку виправдань; загострення почуття самозбереження, що охоплює часом всю свідомість і стає єдиною спонукою поведінки; зростання дратівливості, втрата контролю над собою й ін.

Поряд із цим, стресові ситуації в умовах військових дій пов'язані із динамічністю розгортання подій, необхідністю швидкого прийняття рішень, особливо у випадках підвищеної відповідальності за правові наслідки прийнятого рішення, режимом й характером діяльності, що в сукупності відбувається в умовах активного протистояння криміногенного середовища. Наслідки професійного стресу можуть бути досить різноманітними, починаючи від порушень когнітивної сфери і закінчуючи порушенням законності на тлі професійної деформації та суїцидом серед поліцейських на фоні постстресової дезадаптації.

При подальшому зростанні інтенсивності психічної напруги під впливом негативних психологічних явищ починають з'являтися помилки навіть у відпрацьованих ситуаціях, їх кількість поступово збільшується, результативність діяльності швидко зменшується. При виникненні надмірної напруженості з'являються фатальні помилки (наприклад, застосування вогнепальної зброї за наявності найменшої підозри); набуті знання й інструкції «вилітають з голови»; виникають прояви відвертого боягузтва, відмови від виконання ризикованих доручень, обману, нечесності тощо.

З огляду на наведене варто виділити такі аспекти адаптації суб'єктів правоохоронної діяльності:

а) психофізіологічний аспект – адаптація особистості фахівця до фізичних умов професійного середовища;

б) професійний аспект – адаптація правоохоронця до службових завдань, виконуваних операцій, професійної інформації тощо, що в умовах воєнного стану набуває своєї специфічності;

в) соціально-психологічний аспект – адаптація особистості до соціальних компонентів професійного середовища.

Отже, у адаптації правоохоронців до виконання службових обов'язків в умовах воєнного стану слід виокремлювати такі позиції: а) як процесу швидкого пристосування фахівця до динамічних умов надзвичайних ситуацій, який характеризується своїми просторово-часовими механізмами; б) як результату, що визначається ступенем підсумкової його адаптованості; в) як джерела новоутворень, що окреслюється комплексом сформованих професійно значущих індивідуально-психологічних якостей працівника.

Що ж до оцінки психічної адаптації до умов правоохоронної діяльності в специфічних умовах, то слід звертати увагу на наступні критерії:

1) успішність діяльності (виконання завдань, ефективна взаємодія з членами колективу (групи) й іншими особами);

2) здатність уникати небезпечних ситуацій, ефективно запобігати надзвичайним подіям без наслідків для фізичного та психічного здоров'я.

Наведені критерії оцінки професійної адаптації варто доповнити ще й таким показником, як прийняття правоохоронцем своєї професійної ролі, адже ефективність адаптації часто визначається тим, наскільки адекватно людина ідентифікує себе зі своєю професією. Така самоідентифікація є показником задоволеності працівника можливістю самореалізуватися в правоохоронній діяльності, а відтак й ефективності вищого рівня її професійної адаптації.

Практичний досвід дозволяє також стверджувати, що за якісної професійно-психологічної підготовки, серйозної особистої роботи фахівця над собою всі можливі негативні впливи екстремальних умов на нього та його дії можуть бути успішно нейтралізовані.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ В ДУ «ЦЕНТР ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО- ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ»

Передерій Н.Ю., Шондолі М. Ю.

Філія ДУ «Центр охорони здоров'я державної кримінально-виконавчої служби України»

Державна установа «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» утворена у рамках реалізації реформ в установах ДКВС України, на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України наказом Міністерства юстиції України від 2 листопада 2017 року.

Загалом мережа закладів охорони здоров'я ЦОЗ ДКВС України включає 107 закладів: 88 медичних частини, 3 фельдшерські пункти та 16 лікарняних закладів на 2930 ліжок. Серед лікарняних закладів 8 багатопрофільних лікарень, 7 туберкульозних та 1 психіатрична.

Згідно затвердженого штатного розпису ЦОЗ ДКВС України станом на 1 січня 2021 року з 2350 посад зайнято 2173,5, що складає 92% від штатної чисельності. В порівнянні з попереднім 2019 роком кількість працівників зросла на 6%. В установах працюють 5 лікарів, які мають почесне звання «Заслужений лікар України». Незважаючи на зріст чисельності працівників